

Professor Ernst Raudam – novaator Eesti meditsiinis

Ruth Paimre, Väino Sinisalu – TÜ närvikliinik

Professor Ernst Raudam (21.04.1915–11.08.1992) on meie nooremale arstide põlvkonnale tuntud vanematelt kolleegidelt kuuldu põhjal, enne 1985. a TÜ lõpetanud arstidele oli ta õpetaja ja eeskuju.

E. Raudam lõpetas Tartu Ülikooli arstiteaduskonna 1940. a ja alates sama aasta 1. septembrist sai temast ülikooli närvikliinikus maailmamainega neurokirurgi prof Ludvig Puusepa assistent.

Teise maailmasõja lõpu keeruliste sündmuste keerises lahkusid kodumaalt mitmed närvikliiniku arstid, nende hulgas prof V. Riives. Pärast sõja lõppu jäid närvikliinikusse tööle Voldemar Üprus, Lydia Rivis, Ernst Raudam ja Eve Roode-Krigul. Nende õlgadel lasus haigete ravimine, üliõpilaste õpetamine ja uutes tingimustes eriala arendamine. Nii oli ka E. Raudamil siis mitu ametit – kateedri assistent, osakonna ordinaator, neuroröntgenoloogia kabineti juhataja ja Pasteuri jaama (marutõve profülaktikaga tegelev üksus) juhataja.

Kui tolleaegne neuroloogia kateedri juhataja ja närvikliiniku peaarst dots V. Üprus kodanlikus natsionalismis süüdistatuna 1948. a vallandati ja Kohtla-Järvele ümber kasvama suunati, määrati sellele ametkohale E. Raudam. Tartu Ülikooli neuroloogia ja neurokirurgia kateedri juhatajana töötas ta 1984. aastani, kuni raske haigus ta töövõime halvas.

Oma 36 aktiivse tööaasta jooksul oli E. Raudam noorte arstide õpetaja, neuroloogilise abi arendaja Eestis, erialase teadustöö vedur ja kõrgelt hinnatud närviarst-neurokirurg.

E. Raudamil oli eriline anne ära tunda oma eriala ja kogu meditsiini perspektiivsed arengusuunad, nende elluviimiseks aktiivselt tegutseda, oskus leida ja motiveerida oma kaastöötajaid – meeskonda. Karismaatilise isikuna suutis ta oma ideede ellu-

viimiseks kaasa haarata võimuinstantsid nii Tallinnas kui ka Moskvas.

Kui Eestis puhkes 1958. a poliomiüeliidi epideemia, hakati prof E. Raudami eestvõttel elanikkonda massiliselt vaksineerima nõrgendatud eluspolioviirust sisaldava vaktsiiniga. Eesti oli esimene paik Nõukogude Liidus, kus tänu vaksineerimisele suudeti poliomiüeliidi levi peatada.

Poliomiüeliidi epideemia ajal oli närvikliinikus palju haigeid hingamislihaste halvatusena – hingamispuudulikkusega. E. Raudami eestvedamisel ja tema aktiivsete jõngrite – tolleaegsete noorte arstide ja üliõpilaste (Raudami poiste) A. Tiku, A. Veldi, A-E. Kaasiku, R. Zuppingu, M. Mägi jt – entusiastlikul kaasalöömisel loodi närvikliinikus selliste haigete abistamiseks respiratoorne tsentrum. Sellest on praeguseks saanud TÜ Kliinikumi neurointensiivravi osakond. Omal ajal oli see teine spetsialiseeritud üksus Nõukogude Liidus (esimene oli Moskva Neuroloogia Instituudi hingamishäirete ravi osakond). Poliomiüeliidi epideemia lakkamisel hakati respiratoorses tsentrumis rakendama intensiivravi võtteid teadvushäiretega haigetel (esimene ajutrauma ja -insuldihaigetel). Siin rakendati tööle Eesti esimene EEG-aparatuur, uuriti kestvate teadvus seisundite dünaamikat ja erinevaid faase, tegeldi aju gaasivahetuse ja ainevahetuse uuringutega raske ajukahjustusega haigetel, loodi väljasõidubrigaad, keda kutsuti kohale eluohulik seisundis haigete raviks ja transpordiks keskusse. Tänapäevases mõistes oli see esimene reanimobiiliteenistus Eestis. Kogu tegevuse mootoriks ja kolleegide innustajaks oli prof E. Raudam.

E. Raudam oli aldis jälgima ja üle võtma kõike uut, mis toimus tema erialal. Nii hakati tema innustusel Tartus ühena esimestest keskustest Nõukogude Liidus 1957. a opereerima nimmediski prolapsiga

haiged, eemaldama aju verevalandusi ägedas staadiumis, esimesena NSVL perifeerias opereerima ägedas staadiumis ajuarteri aneurüsme, arendama sterotaktilist ajukirurgiat ja tegema epilepsia korral operatsioone. Väärib märkimist, et juba 1962. a hakati Tartus rutiinina kasutama elektrokortikograafiat epileptilise kolde piiritlemiseks operatsiooni ajal (NSVL keskinstituutides mõeldi alles sellele).

Koos prof E. Tünderiga juurutas E. Raudam närvikliinikus kaela unearterite rekonstruktiivsed operatsioonid. Nüüdseks on nende operatsioonide näidustused täpsemad ja see on veresoontekirurgide pärusmaa kogu maailmas.

E. Raudam oskas ära tunda, et kompuutertomograafiline uurimismeetod on revolutsioon närvihäiguste mõistmiseks. Ta suutis veenda vastavaid instantsid ja Tartu Ülikooli juubeliks 1980. a ülikoolile eraldatud (kingitud) valuuta eest osteti närvikliinikule kompuutertomograaf, mis rakendati 1982. a tööle. Sel ajal oli see kolmas aparaat NSVLis (varem veel Moskvas ja Jerevanis).

Kuigi omal ajal oli võimalusi väliskontaktideks vähe, suutis E. Raudam oma üksikutel välissõitudel luua viljakad kontaktid kolleegidega välismaal. Tänu heale üksteise mõistmisele Helsingi Ülikooli neuroloogiaprofessori E. Kivaloga kaasati TÜ neuroloogia kateeder NSVL-Soome tervishoiukoostöö ühisprojekti. Lisaks Moskvas ja Leningradis tegutsevatele keskinstituutidele osalesid seal väikeste vendadena koostöörühmad Tartu Ülikoolist – neuroloogia alal prof Raudami juhtimisel ja gastroenteroloogia alal prof K. Villako eestvedamisel. Kui keskinstituudid piirdusid esmajoones teadusliku turismiga Soome, siis mõlemad Tartu rühmad tegid Soome kolleegidega vägagi tõsist ja reaalselt koostööd.

Koos Helsingi ülikoolihaigla neuroloogia ja neurokirurgia osakonna kolleegidega uuriti mõlemal maal aju vaskulaarsete häiguste levimust, transitoorse ajuisheemia kulgu, ka insuldi vältimise võimalusi. Koostöös uuriti ajuarteri aneurüsmi ruptuuriga haigete kirurgilise ravi taktikat ja operatsioonide ajastamist. Ühised uurimisprojektid olid töös kuni Nõukogude Liidu lagunemiseni.

Prof Raudam propageeris ja viis ellu prof L. Puusepa kontseptsiooni neuroloogia ja neurokirurgia ühtsusest. Selle järgi on need spetsialistid eelkõige närviarstid, osa neist ka opereerivad. See oli mõnevõrra erandlik arusaam NSVLis ja ka maailmas. Nii oli Tartu Ülikoolis ja ülikooli haiglas ühine närvikliinik neuroloogia ja neurokirurgia osakonnaga, ühine kateeder, kus õpetati üliõpilastele närvihäigusi ja korraldati arstidele täienduskursusi. Ka praegu on TÜ Kliinikumis närvikliinik kahe spetsialiseeritud osakonnaga. Enamikus maailma ülikoolides kuulub neuroloogia osakond sisemeditsiini üksusse ja neurokirurgia on kirurgilise profiiliga üksuste osa. Ka siin teeb aeg omad parandused – tänu visualiseerimismeetodite täiustamisele ja uutele võimalustele väheneb paljude närvihäiguste diagnoosimisel täpse neuroloogilise kliinilise uurimise osa. Siiski jäi prof Raudam kindlaks, et haigete kliinilise uurimise vajadus ei kao kuhugi. Küllap oli tal õigus. Juba praegu rõhutavad autoriteetsed neurokirurgid kogu maailmas, et opereerida ei tule pildi, vaid haige kliinilise leiu alusel.

Inimesena oli prof Raudam heatahtlik ja teisi mõistev. Ta ei rõhutanud kunagi oma autoriteeti või ülemuse positsiooni. Haruharva võis teda näha vihasena või rusikaga lauale põrutamas. Ta oli hea õpetaja: ei püüdnud pidurdada kolleegide või õpilaste aktiivsust, vaid stimuleeris seda igati. Samas ei kippunud ta ka teiste eest midagi ise ära tegema.

Tagantjärele hinnates kandis ta kogu oma elu ja tegevusega edasi Tartu Ülikooli ja eesti arstkonna traditsioone ning järjepidevust läbi keerulise stalinismi, Hruštšovi sula ja stagnaaja ning kasvas selles vaimus oma õpilasi. Ta oli mees, kes ei püüdnud elu edasi viia mitte sõnade, vaid oma tegudega. E. Raudamil oli palju õpilasi – tema koolkonnast on võrsunud 5 Tartu Ülikooli professorit. Tema juhendamisel valmis üle 35 kandidaadiväitekirja. Arstina oli tema moto: ei piisa ainult haiguse ravimisest, haiget inimest tuleb igakülgsest aidata ja toetada. Nüüdisaegse spetsialiseeritud arstiabi võidukäigu ajal on ülitähtis, et kõik kolleegid-arstid seda ei unustaks.

eestiarst@eestiarst.ee